

Deltaprogramma | Rivieren

Veelgestelde vragen Deltaprogramma Rivieren

Wat is de opdracht van DPR?

Deltaprogramma Rivieren (DPR) onderzoekt hoe we de inwoners van het riviereengebied in de periode tot 2100 nog beter tegen overstromingen kunnen beschermen. Dit is nodig, vanwege de klimaatverandering en de hogere beschermingseisen van onze rivieren. DPR levert medio 2014 een zogeheten voorkeursstrategie op. In deze strategie staat globaal op welke plekken welke type maatregel in het riviereengebied nuttig zijn en waar eventuele wensen of behoeften die een gemeente heeft, kunnen meenemen.

Deltaprogramma Rivieren maakt deel uit van het landelijke Deltaprogramma en staat onder regie van deltacommissaris Wim Kuijken. Het Nationaal Deltaprogramma heeft van de Tweede Kamer opdracht gekregen om tot een plan te komen waarin Nederland voor de volgende generaties beschermd is tegen hoogwater en voldoende zoetwater heeft. Dit binnen een nationaal samenwerkingsverband van rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen.

Waarom is het weer/nog steeds nodig om te werken aan de waterveiligheid?

Er komen een aantal ontwikkelingen op ons af waar we ons op moeten voorbereiden om het riviereengebied ook in 2100 veilig te houden:

- Het klimaat verandert
- Wat achter de dijken ligt, willen we beter beschermen (mensen, bedrijven, bezittingen).
- De bodem blijft dalen
Nieuwe kennis leert dat de dijken er in sommige gevallen slechter aan toe zijn dan we dachten.

Wat is de invloed van klimaatverandering op het riviereengebied?

Door wereldwijde temperatuurstijging krijgen we in West-Europa te maken met drie zaken:

1. een hogere zeespiegel (volume van zeewater neemt toe zodra het warmer is en smelting van de ijsskap zet verder door).
2. meer neerslag in de winter, grotere kans op extreem hoge rivierafvoer. Bovendien zal meer dan nu het geval is die neerslag in de vorm van regen in plaats van sneeuw vallen. Dit heeft vooral voor de Rijn, maar ook voor de Maas gevolgen omdat) hierdoor deze rivieren vaker grotere hoeveelheden water in één keer te verhapen krijgen. Deze gevolgen van klimaatverandering leidt in 2100 tot een stijging van 80-120 cm in de maximale waterstand in Maas en Rijn.
3. Minder neerslag, meer kans op extreme droogte, in combinatie met een hogere temperatuur.
Door het stijgen van het waterpeil zal de kans op overstromingen in het riviereengebied toenemen. Als we niets doen aan de dijken neemt de kans op slachtoffers en het risico op schade sterk toe.
De financiële schade door overstromingen zal van de huidige 5 mrd per jaar stijgen tot 23,5 mrd euro in 2050; (Bron: VU Amsterdam, 2014). De kosten van een overstroming zijn simpelweg niet meer op te brengen. Tenslotte verandert het klimaat zodanig, dat we ons wel beter moeten voorbereiden.

Hoe weten we zeker dat de klimaatverandering leidt tot meer m3 water per sec in onze rivieren?

We baseren ons daarbij op wetenschappelijke inzichten, zoals die ondermeer door het International Panel on Climate Change om de paar jaar verzameld worden. De wetenschap is het er over eens dat het klimaat verandert en dat dit gevolgen heeft. De klimaatverandering gebeurt nu al en zal de komende decennia doorzetten.

Is er een second opinion gevraagd van een onpartijdige instantie die de berekening van meer m3/sec door de rivier ondersteund? Zo ja, wie heeft deze toetsing uitgevoerd en wat is er met het advies gedaan?

Ons water beleid gaat uit van onder meer IPCC en KNMI rapportages. Hieruit blijkt dat ons klimaat verandert. De vraag is niet lang 'of' ons klimaat verandert, maar veeleer in welk tempo. De rapportages van het International Panel on Climate Change, onderdeel van de Verenigde Naties, zijn geheel gebaseerd op wetenschappelijk artikelen van onafhankelijke wetenschappers (wetenschappelijke artikelen worden uitgebreid door verschillende experts 'gereviewed' voor ze worden gepubliceerd).

Waarom is een hoger beschermingsniveau voor het riviereengebied nodig?

60% van Nederland is in principe overstrombaar. In dit gebied wonen veel meer mensen achter de dijken dan voorheen (9 miljoen) én is er meer bedrijvigheid die beschermd moet worden door de dijken (2/3 van ons BNP komt er tot stand). Er is dus simpelweg meer te beschermen. Hierdoor stijgt de financiële schade door overstromingen (van de huidige 5 miljard per jaar tot 23,5 miljard euro in 2050 (Bron: VU Amsterdam, 2014)). De huidige normen stammen uit de jaren 60 van de vorige eeuw en zijn aan vernieuwing toe.

Wat betreft de dijken die nu door Hoogwaterbeschermingsprogramma worden aangepakt en de verruiming door Ruimte voor de Rivier: wordt dit volgens de nieuwe norm gedaan? Zo niet; kunnen ze dan niet beter stoppen?

In de verkenningsfase van de HWBP-projecten die nu beginnen, wordt met behulp van het nieuwe ontwerpinstrumentarium (OI2014) gekeken wat de effecten zouden zijn van nieuwe normen. Daarmee kan bepaald worden of het verstandig is om de dijkversterking nu al op een andere manier uit te voeren. Of dit ook nog wordt gedaan voor projecten die al verder richting uitvoering zijn, zal per geval bekeken moeten worden. Soms is een project gewoon al te ver om de aanpak nog te gaan wijzigen; soms zal ook al snel duidelijk zijn dat een nieuwe norm de aanpak niet zou veranderen. Voor projecten in HWBP2 wordt dit in principe niet gedaan. Deze projecten zijn al te ver in de uitvoering.

Hoe zit het met projecten die net of bijna afgerond zijn (bijvoorbeeld in het kader van HWBP-2). Is er een kans dat die opnieuw op de schop moeten?

Er is een kans dat een dijk die net versterkt is, bij de nieuwe norm weer afgekeurd wordt en dus nog meer versterkt moet worden. Dit is inherent aan ons waterveiligheidsbeleid, waar we steeds de nieuwste inzichten gebruiken. De last die zo'n dijkversterking met zich meebrengt wordt wel meegewogen in de besluitvorming over de nieuwe norm. Het is aan de waterschappen om aan te geven waar en waarom een hogere norm misschien niet gewenst is. De minister besluit uiteindelijk over de definitieve norm.

Waarom pakt Nederland niet in één alles flink aan zodat we ervan af zijn?

In NL zijn we nooit klaar. We zijn de laagst gelegen delta ter wereld. En het meest kwetsbaar. Nederland wordt niet voor niets het afvoerputje van Europa genoemd. We kunnen van twee kanten met opdringend water te maken krijgen. Aan de ene kant de zee, aan de andere kant de afvoer van de grote rivieren. En waar die watermassa's elkaar ontmoeten, ligt een groot deel van het land meters onder zeeniveau. Een situatie die heel wat uitdagingen met zich meebrengt. Hierom moeten we altijd een stap vooruit denken en een overstroming voor zijn.

Waarom komen jullie verschillende keren langs in hetzelfde gebied?

Het toetsen en versterken van waterkeringen is een arbeidsintensief traject waarbij tussen het moment van toetsen en het moment van dijkversterking soms vele jaren kunnen zitten. Daarbij wordt altijd zo goed als mogelijk nieuwe ontwikkelingen meegenomen. Op dit moment wordt er gewerkt aan nieuwe normen. Dat is een ingrijpende operatie die je maar eens in de zoveel jaren doet. De laatste keer dat we normen hebben vastgesteld was meer dan 50 jaar geleden, en de verwachting is dat de nieuwe normen ook voor de komende 40 a 50 jaar moeten volstaan.

Een gevolg van de nieuwe normen kan zijn dat je sneller dan gedacht terug moet komen in een gebied om een waterkering te versterken. Hier is een nuancering op zijn plaats: het zal naar verwachting op z'n snelst nog wel snel 8 a 10 jaar duren voordat de nieuwe normen ook daadwerkelijk zal leiden tot de concrete versterking van een waterkering. In veel gevallen zal dat nog veel langer duren. Het is de bedoeling dat uiterlijk in 2050 alle waterkeringen in Nederland aan de nieuwe normen voldoen.

Welke beschermingsmaatregelen zijn er?

We hebben grofweg vier typen maatregelen onderzocht om het riviereengebied te beschermen tegen overstromingen:

1. Versterking van de dijken; dat kan zowel verhoging als verbreding (of een combinatie) zijn.
2. Ruimte voor de rivier: door de rivier meer ruimte te geven (bijvoorbeeld door uiterwaardverlaging, nevengeulen, dijkeruglegging) kan het ook meer water afvoeren.
3. Waterberging (retentie): door water tijdens piekafvoer tijdelijk op te vangen in bepaalde gebieden die aansluiten op het riviereengebied, kan de waterstand op de rivier tijdelijk worden verlaagd, waar de kans op overstromingen afneemt. Een voorbeeld van een mogelijk retentiegebied is Rijnstrangen, net ten westen van Lobith.
4. Grote systeemingrepen: het water anders verspreiden door verbindingen tussen rivieren te leggen of de afvoerverdeling over de rivieren te wijzigen.
Na onderzoek bleek dat de vierde type maatregel in de regel het probleem verlegt, maar niet oplost. In het vervolgtraject hebben we deze type maatregelen dus niet meer meegenomen.

Is er in dunbevolkte gebieden een andere oplossing dan dijkversterking?

In alle gebieden geldt dat het vooraf evacueren van mensen uit het gebied de kans op slachtoffers verkleint. We hebben daar ook rekening mee gehouden bij het vaststellen van het gewenste beschermingsniveau. Je kunt ervoor kiezen om voor dunbevolkte gebieden meer in te zetten op evacuatie, en in dat geval zou de waterkering niet zo veel versterkt hoeven te worden als anders het geval zou zijn geweest.

Bij de nieuwe norm gaan we ervan uit dat in grote delen van het riviereengebied 60% van de bevolking vooraf geëvacueerd is. Is het reëel om ervan uit te gaan dat 60% zich laat evacueren?

Het Riviereengebied wordt met name bedreigt door hoog water wat ontstaat na hevige regenval. De Rijn en Maas voeren het water van het buitenland naar Nederland. Door het waterpeil en de neerslag in het buitenland in de gaten te houden, zien we het hoge water vaak al enkele dagen van te voren aankomen. Dit biedt ons dus voldoende tijd om een groot deel van de bevolking tijdig te evacueren.

Zijn we na de maatregelen van DPR tot 2100 klaar in het riviereengebied?

Nee, dijken dienen eens in de zoveel te tijd versterkt te worden, al was het alleen maar omdat in veel gevallen de grond waarop ze gebouwd zijn langzaam zakt. Daarnaast weten we niet precies hoe snel het klimaat zal veranderen. Als die klimaatverandering langzamer gaat dan waar we nu vanuit gaan, dan kan het relatief lang duren voordat we terugkomen. Andersom geldt: als de klimaatverandering sneller gaat dan we nu inschatten zullen we eerder extra maatregelen moeten nemen.

Wanneer kan ik als burger/gemeenteraad invloed uitoefenen of me uitspreken over de plannen van DPR?

Het advies dat het Deltaprogramma Rivieren geeft aan de Deltacommissaris wordt opgenomen in het Deltaprogramma 2015, dat op Prinsjesdag 2014 zal worden uitgebracht. Tegelijkertijd met het uitbrengen van het Deltaprogramma zal het ministerie van Infrastructuur en Milieu een voorstel uitbrengen om het rijksbeleid voor water te veranderen op basis van het advies van de Deltacommissaris. Dit ontwerp-aanpassingsplan van het Nationaal Waterplan (partiële herziening) zal vanaf eind september tot begin november 2014 gedurende zes weken voor inspraak voorliggen en daar kan dus iedereen op inspreken.

Daarnaast zullen naar verwachting mogelijk ook andere overheden (provincies, waterschappen en gemeenten) onderdelen van het advies van het Deltaprogramma Rivieren overnemen in hun eigen plannen (Provinciaal omgevingsplan, waterbeheerplan of bestemmingsplan). Ook de ontwerpen van deze plannen zullen worden bekend gemaakt en voor inspraak voorliggen. Op het advies van DPR zelf is geen formele inspraak mogelijk.

Wat staat er in de voorkeursstrategie?

De voorkeursstrategie Rivieren doet op hoofdlijnen een uitspraak over hoe we ons in het rivierengebied het beste kunnen beschermen tegen hoogwater. In de strategie staat:

- Waar welke van de drie typen maatregelen het beste toegepast kan worden (al dan niet in combinatie): dijkversterking, rivierverruiming en/of retentie
- Advies over een hoger beschermingsniveau van het rivierengebied
- Advies over vervolgonderzoek: maatregelen per gebied, gekoppeld aan financiële kaders en 'meekoppel kansen'
- Lijst met de meest kwetsbare/prioritaire gebieden binnen het rivierengebied: doel is om deze grond te reserveren zodat de gemeente hier rekening mee kan houden voor toekomstige plannen.

Wat is een regionale voorkeursstrategie?

Het rivierengebied bestaat uit een groot deel van Nederland. Om het zo goed mogelijk te kunnen onderzoeken, hebben we het gebied in vijf regio's opgedeeld, elke riviertak is een regio, behalve de Maas, die hebben we in twee regio's opgesplitst. Binnen de regio's hebben we met de bestuurders van de provincies, waterschappen, Rijkswaterstaat en gemeenten langs de rivier gekeken naar passende maatregelen voor het betreffende gebied. Hierbij kijken we naar wat mogelijk en wenselijk is, vanuit de belangen die er met name in het gebied zelf zijn. Er zijn geen financiële beperkingen meegegeven. In alle gebieden blijkt dat op de middellange tot lange termijn een combinatie van dijkversterking en rivierverruimende maatregelen de voorkeur heeft. Binnen de regio's ligt de balans anders:

- Maasvallei: rivierverruiming waar het kan en dijkversterking waar het moet.
- Bedijkte Maas: rivierverruiming waar het kan en dijkversterking waar het moet.
- Waal: zowel rivierverruiming als sterkere dijken.
- Nederrijn-Lek: met name dijkversterking.
- IJssel: rivierverruiming waar het kan en dijkversterking waar het moet.

Met deze uitkomsten maken we de voorkeursstrategie voor het gehele rivierengebied.

Welke status heeft de voorkeursstrategie?

De stuurgroep Delta Maas en de stuurgroep Delta Rijn stellen samen de voorkeursstrategie van het Deltaprogramma Rivieren vast. De planning is dat ze dit in mei 2014 doen. Deze voorkeursstrategie is een advies aan de deltacommissaris. De deltacommissaris, Wim Kuijken, verzamelt de voorkeursstrategieën van alle deelprogramma's, waaronder die van DPR, en legt de kern van elke voorkeursstrategie samen met de voorstellen voor de vijf deltabeslissingen voor in de nationale stuurgroep Deltaprogramma.

In juni en juli 2014 wordt het advies in de vorm van het deltaprogramma 2015 afgerond en naar het kabinet gestuurd. Het Deltaprogramma wordt op Prinsjesdag als onderdeel van de begroting van het ministerie van Infrastructuur en Milieu naar buiten gebracht.

Tegelijkertijd zal het kabinet aangeven op welke wijze de adviezen vervolgens wil verwerken in het Nationaal Waterplan. In de periode eind september tot begin november 2014 zullen de voorstellen voor wijziging van het Nationaal Waterplan (NWP) voor inspraak voorliggen. In december 2014 beslist het kabinet over de aanpassing van het NWP, waarna het aan de Tweede Kamer wordt toegestuurd.

Het Deltaprogramma bevat ook een voorstel voor uitvoering van het maatregelen, het zogenaamde Deltaplan. Voor wat betreft de rijksfinanciering is het ministerie van IenM verantwoordelijk voor de vaststelling van de uitvoeringsprojecten. Naar verwachting zullen er in het Deltaplan geen concrete projecten worden opgenomen waarvan de verkenning op korte termijn zal starten. Mede op basis van het beleid in het NWP zal er de komende jaren meer in detail gekeken worden welke projecten daadwerkelijk voor de kortere termijn nodig zijn, wat de opgave precies is en wie welk deel van de financiering voor zijn rekening zal nemen. Op basis daarvan kan dan een concreter verkenning gestart worden en als die succesvol wordt doorlopen kan vervolgens een projectbesluit worden genomen.

Hoe ziet de planning er uit?

Periode	Actie
mei 2014	Stuurgroepen Rijn en Maas stellen de voorkeursstrategie Deltaprogramma Rivieren vast en bieden dit aan de deltacommissaris
juni/juli 2014	Deltacommissaris consulteert de landelijke stuurgroep Deltaprogramma Deltacommissaris stelt een integraal nationaal advies in de vorm van het Deltaprogramma 2015 vast en biedt dit aan het kabinet
September 2014	Publicatie van het Deltaprogramma 2015, als onderdeel van de begroting van het ministerie van IenM. Dit wordt ook verstuurd aan de Tweede Kamer. Het ministerie van IenM geeft aan op welke wijze zij het NWP willen herzien n.a.v. het Deltaprogramma 2015.
eind september- begin november 2014	Inspraakmogelijkheid op voorstel (partiële) herziening NWP
december 2014	Het kabinet stelt (partiële) herziening NWP vast en stuurt dit naar de Tweede Kamer. Het kabinet brengt gelijktijdig concept NWP2 uit (richt zich op de zaken die <i>niet</i> in het Deltaprogramma behandeld zijn, zoals waterkwaliteit)
januari - juni 2015	Inspraakmogelijkheid op concept NWP2.
september 2015	Prinsjesdag: publicatie van de begroting ministerie van IenM. Voorstel voor Deltaplan.
december 2015	definitief besluit van de Tweede Kamer over het Nationaal Waterplan 2
2016/2017/2018	Verwachte nadere uitwerking van voorstellen voor dijkversterking en/of rivierverruimende maatregelen, op te nemen in Deltaplan en te komen tot verkenning en projectbesluit.